

Östgotaspel

Nummer 3 Oktober År 2003
Årgång 3

Besök även Östergötlands spelmansförbunds hemsida
www.ostgotaspel.com

Läs om Konrad Leonard Hellqvist, Finspong, Risinge

Ur Gustaf E. Olsson - Rämninges uppteckningar.

Östgötska låtar inspelas på band.

Folkmusikaktiviteter i kalendariet.

Vi börjar med att konstatera att dragspelarna inte har haft det lätt...

SPELMAN

börjar nu snart varenda drag- och skjutihopspelare kalla sig. Vi spelmän anser att detta är ett oskick som bör påtalas. Förr, innan folkmusiken efter vårt trägna och intensiva arbete fått det goda gehör hos allmänheten som nu är ett faktum, då ville ingen av dessa kallas spelman, men nu går det. Nej, spelman är inte den som truddeluttar eller hackar sig fram på klappriga knappar! Spelmanskulturen är åtskilligt äldre än dessa bälgspel och hör de *verkliga* spelmännen till!

Ur Slöjd och Ton nr 4/1955

Ordföranden har ordet !

Sommaren är över och ÖSF har genomfört två evenemang: spelkursen i Kisa och stämman.

Spelkursen kunde jag inte till någon del vara med om på grund av tidigare åtaganden. Efter vad jag hört så genomfördes den framgångsrikt under Lisa Hellstens ledning. Jag hoppas att Lisa skriver några rader om den i östgotapolskan.

Det andra evenemanget var spelmansstämman som ägde rum 29-30 augusti i samarbete med Folkungagillet.

Förstämman tog plats på Valla herrgård och var som jag ser det lyckad. En särskild eloge vill jag ge Claes-Göran Olson och Hans Edlén för deras spel till dans. Ett strå vassare än vad deras spelgrupp Filidur presterade på stämman även om det också var bra.

Förutsättningarna, enligt min mening, för att spela bra är så mycket bättre på Valla inomhus än de är utomhus i Gamla Linköping.

Stämman avlöpte friktionsfritt.

Min målsättning när jag gjorde scenprogrammet var att få både bredd och kvalitet.

Tacknämligt var att ett antal av våra riksspelmän och andra duktiga spelmän välvilligt ställde upp för att genomföra denna målsättning.

Östgötalåtar (Pelle Björnlert, Lisa Hellsten), Smålandslåtar (Pelle Björnlert, Svante Schöblom, Jon Magnusson), Närkeslåtar (David Bastviken), Värmlandslåtar (Rune Persson). Eric och Katarina Hammarström spelade låtar från Anders Larssons notbok från Östra Ryd. Tyvärr kunde inte Öysten Johannesen delta. Spelkursen för durspel genomfördes av Björn Ek. Han framträdde också framgångsrikt på scen.

Inom studentkåren i Linköping finns många som är intresserade av att spela svensk folkmusik och gör det med framgång. Jag kan särskilt nämna Jon Magnusson och Erika Lystedt. Den senare framförde Valdesspringar på haringfela. Studenternas orkester/spelmanslag Strängar och Rör spelade till dans på kvällen under ledning av David Bastviken.

Lisa Hellsten, vår spelledare, gjorde som väntat ett bra framträdande med sina ungdomar och spelade utmärkt solo. Lisa har som jag ser det en utomordentlig förmåga att ta scenen i besittning dvs en bra förmåga till vad man kallar "presens".

Scenprogrammet hade också två inslag med dans, vilka jag antar blir apostroferade i Folkungagillet's tidning.

Ett återkommande inslag i stämman har under några år varit "finlir" i kapellet organiserat av Brita Ehlert. Ty-

vänn hade jag inte tid att övervara detta.

Vår gäst i år var n'Skogsby-Lasse. Vid framskriden ålder får denne spelman låtarna att leka och leva. Han hade dessutom vänligheten att spela till dans med Conny Axelsson och Lotta Rehn.

Dansspelet sköttes av Lars-Henriks spelmän, Filidur, Folklekarne, delar av Klintetten och Strängar och Rör.

Ett särskilt hedersomnämmande förtjänar de som skött de praktiska arrangemangen: bära bänkar, affischera, servera kaffe och mat mm mm. Detta är inte gloriöst och renderar sällan applåder. Men Ni som gör det är grunden för stämman. Alltså: Ett Djupt Känt Tack för er insats.

Några personliga reflektioner:

- jag tycker att tiden för stämman borde sammanfalla med Östergötlands musikedagar eftersom jag är spelman, inte hantverkare
- platsen för stämman är sådan att man inte kan göra sig själv rättvisa där som spelman, intimiteten saknas
- FIL som är framgångsrika arrangörer av evenemang i folkmusik borde vara med som arrangör

Jan-Erik Karlsson

Nya medlemmar !

Ulla Hagberg	Hässelby
Marie Andersson	Linköping
Inga-Lill Sjöholm-Andersson	Linköping

Styrelsen hälsar de nya medlemmarna välkomna till Östergötlands spelmansförbund!

Efterlysning !

För snart 50 år sedan spelades östgötaspelmän in på band, den uppgiften fann jag i ett gammalt nummer av Fiolbyggarförbundets tidning *Slöjd och Ton*.

Så intressant! Men vart tog inspelningarna vägen!

De finns inte i arkivet, säger vår arkivarie Hans Norberg.

Kanske någon av våra äldre medlemmar vet...

Arne Blomberg

ÖSTGÖTSKA LÅTAR INSPELAS PÅ BAND

Ett 80-tal av våra östgötaspelmän är just nu sysselsatta med att på band spela in sina gamla genuina låtar, och den 28 oktober spelade ett 20-tal spelmän in sina saker vid en stor spelmansträff på Standard hotell i Norrköping under stor tillslutning.

Det finns fortfarande mycket kvar av den genuina folkmusiken i Östergötland, men en vacker dag försvinner spelmännen och med dem de gamla låtarna. Därför är det något betydelsefullt som Östergötlands Spelmansförbund med hjälp av ett anslag ur framlidne byggmästaren Bertil Gustafssons fond för hembygdsforskning åtagit sig att utföra. Intresset bland medlemmarna är oerhört stort, och alla vill dra sitt strå till stacken.

Det är inte bara folklåtarna man vill åt utan även östgötavisor och genuina östgötahistorier. Nästa år skall östgötaförbundet fira 30-årsjubileum. Man har då tänkt sig en uppspelning för Zornmärket, något som inte skett på åtskilliga år. För närvarande är det något över 100 medlemmar.

Det spelades hela dagen lång i W:Sex-salen och ingen tröttnade. En à två låtar per man skall man spela in och man kan i varje fall räkna med att det skall arkiveras ett 120-tal östgötska folklåtar.

S.H.

Ur Slöjd och Ton nr 4-5/1956

Spelmansförbundet tackar

Spelmansförbundet tackar Ingemar Lindstrand som skänkt några exemplar av de första numren an östgötapolskan till arkivet samt några delar av den första utgåvan av svenska låtar. Ingemar har också skickat in en återupp-täckt hambo komponerats av Harry Holmqvist på 1940-talet. Låten finns nu i förbundets arkiv.

Hans Norberg

Ny redaktör sökes

Undertecknad tillika redaktör för denna tidning har beslutat sig för att efter nyår sluta med redaktörskapet. Därför söker spelmanförbundet nu någon som vill ta över uppgiften och fortsätta att producera en förhoppningsvis intressant och informativ tidning.

Är du intresserad anmäl dig till ordföranden Jan-Erik Karlsson tel. 013-15 68 78 eller e-post jan-erik@ostgotaspel.com

Frågor om redaktörskapet besvaras av undertecknad på tel. 011-18 33 91

Dan Johansson

Konrad Leonard Hellqvist, Finspong, Risinge

Några uppgifter rörande spelmannen Konrad Leonard Hellqvist i Finspong.

Konrad Leonard Hellqvist föddes 1864 i Lilla Mellösa socken, Sörmland. Redan som sjuåring började Hellqvist spela, och då han var tio år spelade han till dans. Som pojke stiftade han bekantskap med en spelman vid namn Lars Erik Larsson, från vilken Hellqvist tillägnat sig denna polska.

År 1903 kom Hellqvist som gjutare till Metallverken i Finspång, där han levde fram till sin död 1940. Här spelade han ofta samman med spelmännen Nordenberg, Rundkvist och Gustav Boström, samt med Åke Remnings far. När Åke var i 12-årsåldern lärde han sig den här raska polkan, som är ganska typisk för Hellqvist.

På helgerna spelades ofta upp till 1930 gjorde sina uppteckningar för murare. Möjligt är dock att det inte gårdsdans. En av favoritlåtarna var Östgötadelen av Svenska Låtar, är någon av dessa båda murarevalsen. Den lärde Hellqvist antecknades att "han hade lärt den namnkunniga herrar som givit låten efter Gustav Boström, som i sin tur av en spelman Boström, som var dess namn, utan en måg till hade valsen efter den kände murare till yrket". Nu är det Hellqvist, för vilken låten gärna storspelmannen Lindblom i emellertid så, att Boström var smed, spelades. Mågen var nämligen Rejmyre. När Olof Andersson är medan det var Lindblom som var murare.

Olof Andersson upptecknade efter Hellqvist ett femtontal låtar, som publicerades i Svenska Låtar, Östergötland, del I. Rörande Hellqvists spelsätt beskrives att 'han spelade rent och klart, med lätt stråke och alltid i raskt tempo. I repertoiren ingick även nyare valser av wienervalstyp, som han lärt efter farfadern.' Från sin uppväxt i Sörmland har han många låtar, främst efter Lars Erik Larsson i Floda församling. Denne spelade gärna ihop med Hellqvist och en annan sörmlandsspelman vid namn Oscar Fredrik Andersson.

Hellqvists spelkamrat i Finspång, Gustav Boström, hade många låtar från Karl August Lindblom, som vid denna tid bodde i Rejmyre. Såväl Boströms far, Erik Magnus Boström, som hans mor, Charlotta Kristina Boström, voro musikaliska, och efter dem hade Boström flera sånger, vilkas text dock ej alltid lämpade sig för publicering, men säkerligen

bidrog till det glada umgänget.

Konrad Leonard Hellqvist var en anlitad brölloppspelman, som deltog i ett flertal spelmanstävlingar i Östergötland och erövrade många pris. Han hade åtta barn, var av två ännu i livet.

Yngsta dottern, 88 år, och äldsta dottern, 99 år, berättar.

På sommarkvällarna ordnades gårdsdans i kvarteret där vi bodde. Pappa spelade tillsammans med Nordenberg, Rundqvist och Åkes far. Då spelade han ofta på durspel.

Hellqvist deltog i de flesta spelmanstävlingar som anordnades i Östergötland på den tiden. 1920 hade man en stor spelmanstävling i Finspångs Folkets Park. Pappa vann tävlingen och fick då mottaga första priset ur grevinnan Alice Trolles hand. Han fick dessutom av henne en signerad bok. Hon var

författarinna och maka till Landshövdingen i Östergötland, Erik Trolle.

Ingen av barnen var särskilt intresserad av musiken. Belysande för detta var att när fru Hellqvist hade tagit med sig söndagsklädda barn till tävlingen 1920, försvann en av pojkarna. Då de kom hem låg hans kläder prydligt på en stol och bredvid låg en lapp: "Jag gick och metade istället. Axel."

Något om Hellqvists sörmländska spelmansbakgrund

Konrad Leonard Hellqvist föddes 1864 i Lilla Mellösa socken, Södermanland. En av hans systrar spelade fiol och durspel. Fadern spelade ej, men farfadern Sven Hellqvist var en skicklig fiolspelman. Som pojke stiftade han bekantskap med en spelman från Floda församling vid namn Lars Erik Larsson. Denne hade varit bonde

men "spelat så att gården gick ifrån honorn", och han fick sedan försörja sig som arbetare vid Hällefors bruk.

I skriften Sörmlandslåten från 1979 skriver Arne Blomberg om Spelmän i Villåttinge härad, mellersta Sörmland:

"Lars Erik Ersson f. 1816 i V Grytsta Sköldinge, d. i Hälleforsnäs 1899. Ersson heter i Sv. Låtar Östergötland Larsson. Ersson spelade ibland tillsammans med Oskar Fredrik Andersson, Hälleforsnäs, f. 1871, vilken lärde sig spela i smyg när brodern Karl Andersson fick undervisning av en klockare Hörgren från Norrköping.

Oskar Fredrik Andersson blev eftertraktad som brölloppsspelman och sade sig ha spelat på flera hundra bröllopp i kringliggande socknar, ofta tillsammans med Konrad Hellqvist från Mellösa. Hellqvist blev också bekant med Lars Erik Larsson i Floda och tillägnade sig en hel del melodier. Nils och Olov Andersson upptecknade år 1930 femton melodier efter Hellqvist, de flesta från Sörmland, flera efter Larsson. En son till Larsson, Fredrik Vilhelm Larsson, gjutmästare i Hälleforsnäs, Mellösa, f. 1859, spelade fiol och lärde sig många av faderns melodier.

Hans son, förre stationsskrivaren och violinisten Frank Hadar Larsson i Eskilstuna, (som upptecknade Olov Andersson och Nils Dencker placerar i Karlstad), upptecknade ett stort antal av Larssons melodier och hade några intressanta notböcker som Södermanlans Spelmansförbund har fått kopiera.

Finspång i april 1997

Ake Remning, Magnus Nilsson, Kristina Botvidsson, Jan Andersson och Lasse Mårtensson

Ur Gustaf E. Olsson - Rämminges uppteckningar.

När jag arkiverar Regna Hembygdsförenings papper hittar jag ibland små godbitar. Det här är en från Hällestads socken ur Gustaf E. Olssons uppteckningar:

Berättat 1924 av Karl Fredrik Pettersson, Simonstorp, 90 år. Han är född den 25 augusti 1835 i Godegårds socken. Kom vid innemot 30 års ålder till Hällestad, där han varit kusk vid Sonstorp. I övrigt har han varit skomakare, snickare, vävskedsmakare, torpare och i övrigt kunnat utföra litet av varje. Spelade i sin ungdom fiol på danstillställningar i bygden. Sedan åtskilliga år är han bosatt vid Simonstorp (i Hällestad, min anm.) närmare bestämt i en stuga kallad Diket.

Midsommar hade de midsommarstänger. De hadde en i varan by, hur dan ho sen vart. Somliga klädde

den med löv och somliga med papper och gjorde kronor därav. När de klädde med papper, använde de alla färger. När de reste stängen, skulle speleman stå i jämter å spele fiol. De hade inga dragspel i min ungdom.

Ja spele i min ungdom många nätter när di danse. När ja va i Sonstorp (Hällestad) hadde di en, Kalle i Bråten. Han va från Finspång a* han va säker te å spele." (Kalle i Bråten var skraddare. Var sedan barndomen betagen i fiolspel, vilken konst han började lära på en trälåda, som han försett med strängar. Gjorde sig sedan floler. Spelade om morgnarna i bara skjortan. När han i sin tidiga ungdom sökte kondition hos en skraddare i Tjällmo socken, ackorderade han med denne, att han skulle ha frihet att spela på baler och andra tillställningar hur bråttom det än var på verkstaden, vilket villkor mästern

gick in på. Vid mognare år tog Kalle Andersson, Kalle i Bråten, lektioner i fiolspelning och ledde sedermera godternplarnas strängmusik i Lotorp. C.E.O:s anm.)

"Di här dragspela tycker ja ä bare skiten. Då blir så milde a* klare toner må fiolen. De kan allri ta ut på ett dragspel, va en kan på fiolen. Utå allt spel ä fiolspel då vackreste för di som kan sköte då."

Så långt Karl Fredrik Pettersson och Gustaf E. Olsson- Rämminge. Själv tycker jag att även dragspel är bra "för di som kan sköte då!"

Margareta Höglund

LEKSTUGA I BOTTENS SKOLA.

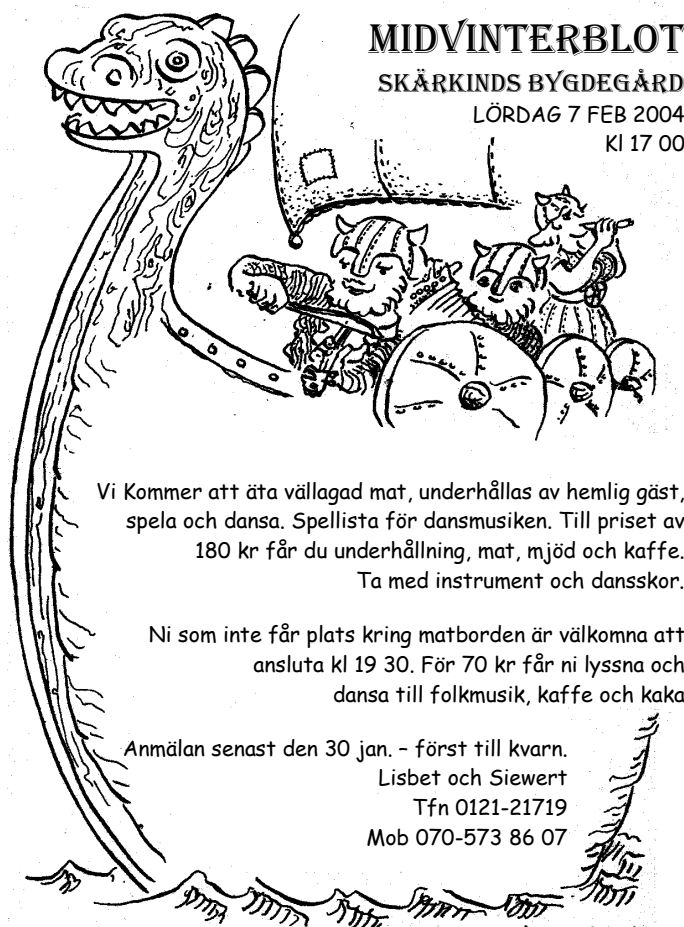
3 januari 2004 kl. 19⁰⁰

"SEDVANLIG GRÖT"

TA MED KAFFEKORGEN,
INSTRUMENTET OCH VISAN.

ENTRÉ: 20 KR

UPPLYSNING MAJ-BRITT OCH SIGGE LINDOVIST
0151/80028

MIDVINTERBLOT

SKÄRKINDS BYGDEGÅRD

LÖRDAG 7 FEB 2004

kl 17 00

Vi kommer att äta vällagad mat, underhållas av hemlig gäst, spela och dansa. Spellista för dansmusiken. Till priset av 180 kr får du underhållning, mat, mjöd och kaffe. Ta med instrument och dansskor.

Ni som inte får plats kring matborden är välkomna att ansluta kl 19 30. För 70 kr får ni lyssna och dansa till folkmusik, kaffe och kaka

Anmälan senast den 30 jan. - först till kvarn.
Lisbet och Siewert
Tfn 0121-21719
Mob 070-573 86 07

Låtar i Lager

Ett urval av de nothäften kassetter och CD skivor som finns till försäljning i förbundets arkiv

Hagholmslåtar samlade av Klockrike Kapell	40 kr
Hagholmslåtar samlade av Klockrike Kapell.
Kassetband, Klockrike Kapell spelar	75 kr
Svenska låtar Östergötland del 1 och 2	100 kr
Levin Christian Wiedes vissamling. I urval av Östergötlands Spelmansförbund	150 kr
Linblomshäftet. Låtar efter Carl August Lindblom i Rejmyre	40 kr
Låtar efter Pelle Fors. Noter nedtecknade efter bröderna Hellström.	40 kr
Låtar och visor från Sommabygden	140 kr
Låtar och visor från Sommabygden. Kassetband med ett urval av låtarna	60 kr
Musiktraditioner i Östergötlands skogsbygder av Anders Törnqvist. Folkmusiktradition, berättelser och låtexempel	60 kr
Spelmännen Hellström. Berättelser och 77 låtar från Vikbolandet, förmedlade av Anselm Hellström	40 kr
100 Låtar från Östergötland	40 kr
76 Polskor från Östergötland. Samlade av Bagge	40 kr
På förstukvisten.
Låtar samlade av Lasse i Svarven	40 kr
Styrlanderlåtar. Efter Olof Styrlander	40 kr
Tre polskesamlingar efter Rääf, Wallman och Waernberg. Särtryck ur SUMELN	40 kr
Öschöttske visor del 1 <i>Ny</i>	40 kr
Öschöttske visor del 2 <i>Ny</i>	40 kr
Beställning görs genom att skicka e-post till info@ostgotaspel.com eller genom att ringa till föreningens arkivarie Hans Norberg på telefon 013-525 36	
Betaling till postgiro 496 31 09 - 6	

Om adressaten saknas returnera tidningen till:
Östergötlands Spelmansförbund
Dan Johansson
Ståhlbomsgatan 13
602 23 Norrköping

Adress:
«F1»
«F2»
«F3»
«F4»

B
Föreningspost

Kalendarium

Folkmusikaktiviteter i Östergötlands län och angränsande områden

- Lördag 1 November Polskenatta i Globenteatern kl. 19.00, Snickaregatan 2, Linköping.
Arrangör Folkmusik i Linköping
- Onsdag 12 November Folkmusikcafé på Hemslöjdsgården kl. 19.30, Läroverksgatan 7, Linköping.
Arrangör Folkmusik i Linköping
- Lördag 29 November Julkonsert med Ranarim i Missionskyrkan kl. 19.00, Drottninggatan 22, Linköping.
Arrangerar gör FiL.
- Onsdag 10 December Folkmusikcafé på Hemslöjdsgården kl. 19.30, Läroverksgatan 7, Linköping.
Arrangör Folkmusik i Linköping
- Lördag 3 Januari Jullekstuga med gröt i Bottens gamla skola, Regna. Kl. 19.00 medtag kaffekorg,
inträde 20 kr. Upplysningar. Maj-Britt Lindqvist tfn. 0151-800 28
- Lördag 31 Januari Spelkurs i Jämtlands- och Föllingelåtar i Globenteatern kl. 09.30-14.00, Snickaregatan 2,
Söndag 1 Februari Linköping. Arrangör Folkmusik i Linköping
- Lördag 31 Januari Kurs i danser från Föllinge, i Globenteatern kl. 09.30-14.00, Snickaregatan 2, Linköping.
Söndag 1 Februari Arrangör Folkmusik i Linköping
- Lördag 31 Januari Konsert och danskväll med Ulf och Mats Andersson, Föllinge, i Globenteatern kl. 19.00,
Snickaregatan 2, Linköping. Arrangör Folkmusik i Linköping
- Lördag 7 Februari Midvinterblot i Skärkinds Bygdegård kl. 17.00. Middag , konsert med hemlig gäst (ca 18.30).
Dans och fika. Kostnad 180 kr inkl.middag. Utan middag 70 kr. Arrangör Folklekarne.
Anmälan och information av Lisbeth Olsson tfn. 0121-217 19 eller 070-573 86 07

Ta även en titt i kalendariet på vår hemsida www.ostgotaspel.com så får du riktigt färska uppgifter.
Har du något folkmusikevenemang du vill annonsera om, skicka ett e-brev till björn@ostgotaspel.com

Skicka gärna in uppgifter på evenemang och aktiviteter som du tror kan intressera Östgotaspels läsare
E-post adress redaktor@ostgotaspel.com

Gatuadress Östgotaspel Dan Johansson Ståhlbomsgatan 13 602 23 Norrköping